ככלי גללים (א) ככלי אדמה ואין מקבלין טומאה (ה) דאמר מר א כלי אבנים וכלי גללים וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים או דלמא לא הוי עיכול תפשוט ליה מהא ג דאמר עולא משום ר"ש בר יהוצדק מעשה ובלעו (א) זאבים שני תינוקות בעבר הירדן ובא מעשה לפני חכמים ב וטהרו את הבשר שאני בשר דרכיך ולפשוט מסיפא ג וטמאו את העצמות שאני עצמות דאקושי טפי בעי ר' זירא חיטין שירדו בעבים מהו למאי אי למנחות אמאי לא אלא ד לשתי הלחם מאי ג ממושבותיכם אמר רחמנא לאפוקי דחוצה לארץ דלא אבל דעבים שפיר דמי או דלמא ממושבותיכם דווקא ואפילו דעבים נמי לא ומי איכא כי האי גוונא אין ב) ד כדעדי טייעא נחיתא ליה רום כיזבא חיטי בתלתא פרסי בעי ר"ש בן פזי ג) ה שיבולת שהביאה שליש קודם לעומר ועקרה ושתלה לאחר העומר ד) והוסיפה מהו בתר עיקר אזלינן ושרייה עומר או דלמא בתר תוספת אזלינן ועד שיבא עומר הבא תפשוט ליה מהא ה דאמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן ה) ו ילדה שסבכה בזקנה ובה פירות אפילו הוסיף במאתים אסור ואמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן ו) בצל ו ששתלו בכרם ונעקר הכרם אפי' הוסיף במאתים אסור היא גופה קא מיבעיא ליה מפשט פשיטא להו לרבנן דבתר עיקר אזלינן לא שנא לקולא ולא שנא לחומרא ז) או דלמא ספוקי מספקא להו ולחומרא אמרינן לקולא לא אמרינן תיקו (ב) בעי רבה לענין מעשר מאי היכי דמי כגון

דאמדינהו

כלי גללים. ז) כלי גללי בהמה: **ובלעו שני זאבים שני תינוקות.** והקיאום דרך בית הרעי: **וטהרו את הבשר.** אלמא הוי עיכול: **שירדו בעבים.** עם המטר כששתו העבים באוקיינוס בלעו ספינה מליאה חטין ח): **רום כיזבא בתלתא פרסי.** שהיה קרקעו אורך ג' פרסאות רום ט) כיזבא (שני) טפחים בזקיפת גודל: **שהביאה שליש.** להכי נקט שליש דחשיב גמר פרי דאי מקמי הכי עקרה הויא כשתת בעלמא ולא מהני עומר למישרייה: **ועקרה.** קודם לעומר: **ושתלה לאחר העומר והוסיפה.** משהו מהו: **ילדה שסיככה בזקנה.** נטיעה של ערלה ובה פירות והרכיבה בזקנה שעברו לה ימי ערלתה אפילו הוסיפו הפירות בעודן לאחר שסיככה במאתים של היתר יותר משהיה שם מן האיסור אסור ואע"ג דערלה בטלה במאתים כדאמר בפסחים (דף מח.) שה אחד מן המאתים י) ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור מכאן לערלה שבטלה במאתים אפי' הכי הכא אסור דחד גופא הוא ובתר עיקר אזלינן כ): **בצל ששתלו בכרם ונעקר הכרם אפילו הוסיף.** לאחר עיקור הכרם הגדל בהיתר במאתים חלקים יותר משהיו בו באיסור: **אסור.** משום כלאים. אלמא בתר עיקר אזלינן: **לא שנא לקולא.** כגון שיבולת דאי אזלינן ביה בתר עיקר הויא קולא דלא בעי להמתין עד עומר הבא: **לחומרא.** גבי ערלה וכלאים:

דאמדינהו

שלימין כגון דג טהור שבלע דג טמא דלהכי נקט בלע דלא הוי עיכול וחר שבלע שזפין של תרומה אע"פ שהן שלימין ולא הוי עיכול פטור השני שכבר נתחללה ואכים שבלעו תינוקות אע"ג דנקט שבלעו מסתברא שלא היו שלימין ואותם חיטים שנמצאו במעי תרנגולת בפסח או בשאר עופות ראוי להחמיר עליהם ולאסור אם נתבשלו ט) או נגלו עמהן דלא הוי עיכול ויש כהן איסור חמץ דלא דמיא להיא דבעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף דמיירי בבשר הנלעס ולא נכנס שלם בגוף או מטעם שפירשתי דחיטין קשין הן: **כלי** גללים. במס' שבת י) (דף נח.) פירש בקונטרס כ) אבן גלל וכאן מוקיא שהם כלים של לפיעי בקר: **כלי** אדמה. פי' בקונט' שחיקת אבנים שקורין קרוי"ט בל"א ובפרק במה אשה (גם זה שם) משמע שהם כלי חרס שנתייבשו בחמה ולא נצרפו בכבשן גבי כבול דאמר אלא מי אמרת בשל טיט הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלין טומאה והתנן כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה כו' ועוד תנן במסכת כלים (פ"ג מ"כ) נר שניטל פיו טהור ושל אדמה שהוסק פיו בפתילה טהור: **חיטין** שירדו בעבים. פירש בקונטרס ששתו באוקייטס ובלעו ספינה מלאה חיטין וקשה לר"ת דאי מחוצה לארץ וכי הותרו לשתי הלחם בשביל שהיו בעבים מ"מ ממושבותיכם בעינן וליכא ואי מארץ ישראל וכי נאסרין הן על ידי כך אלא נראה לי דעל ידי נס ירדו בעבים כי הנהו אטמהתא דפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נט:): **דאמר** ר' אבהו א"ר יוחנן ילדה שסיככה בזקנה ובה פירות אפי' הוסיפו מאתים אסור. והא דא"ר אבהו א"ר יוחנן בפ' משוח מלחמה בסוטה (דף מג:) ילדה שסיככה בזקנה בטלה התם כדליכא פירות בילדה והכא בדאיכא פירות ומה שגדל אח"כ מוכח כאן שהוא היתר והיינו דר' יוחנן לטעמיה דאמר התם בטלה והכא ניחא דנקט ילדה לפי שפירות שנה של ערלה הן דאילו ייחור של זקנה ובה פירות וקללה וסככה בזקנה תחילתו וסופו היתר הוא אבל בסוטה קשיא אמאי נקט ילדה דכך שווה ייחור של זקנה שסיככה בזקנה דאי לאו משום דבטלה היה תורת ערלה עליו וכן פי' שם בקונטרס אפילו לייחור של זקנה מכיון שנתלש והרכיבו ילדה קרינא לי' ובטל בזקנה והא דלא נקט סתם ייחור שסככו בזקנה בטל משום דלא הוה ידענא לענין מה בטל אם לא היה מפרש בהדיא לענין ערלה אבל השתא דנקט ילדה מוכחא מילתא דלענין ערלה קאמר והתם פריך ממתני' דקתני גבי חוזר ממערכי המלחמה אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב דמלחזור ש"מ דשייך בה ערלה וחילול דבעי מיהדר והתם קאמר ר' יוחנן ילדה שסככה בזקנה בטלה ומשני למתניתין דהתם כגון ילדה בילדה וכי תימא תיפוק לי דבעי מיהדר משום ילדה ראשונה כגון דנטע קמייתא לסייג ולקורות ואע"ג דילדה בזקנה בטלה כה"ג לא בטלה משום דאי מימליך עלה בת מיהדר היא ונראה דילדה בילדה אם כלו שני ערלה דקמייתא מקמי בתרייתא בטלה לה בתרייתא אע"ג דהיתה הרכבתה בתוך שני דערלה דאי לא תימא הכי הא דפריך בסוטה (גם זה שם) היכי דמי אילימא ילדה בילדה תיפוק לי דבעי מיהדר משום ילדה ראשונה לוקמי כגון שכלו שני ערלה של ראשונה לפני שני השניה ובירושלמי משמע דילדה שסיככה בזקנה מיירי בשנטע אילן בפני עצמו כדרך הנוטעין ונטעו אצל זקינה וסיכך ענפיו בענפי הזקנה דאם קודם קליטת שרשיו בארץ נתאחז זה בזה בטלה הילדה בזקנה אבל אם קדמה קליטת השרשים של ילדה פליגי התם אמוראי וזה לשון הירושלמי בפ"ק דערלה רבי זעירא ורבי יוסי ורבי אלעזר ור' חנינא בשם ר' חנינא בן גמליאל ילדה שספקה לזקנה טהורה הילדה אמר רבי חנינא בר אבא מתניתא אמרה כן סיפק בגפנים סיפוק אחר סיפוק אע"פ שהבריכן בארץ מותר וחש לומר שמא השרישה הילדה עד שלא תתאחז לזקנה אמר רבי חנינא כריה דרבי הלל דרבי יהודה היא דרבי יהודה אמר מתאחז הוא עד שלא השריש רבי ל) אומר בשם רבי יוחנן שרשין אין בהם ממש: **בצל** ששתלו בכרם כו'. בפ' הנודר מן הירק (נדרים נח.) מיבעי לן אי גדולי היתר מעלין את האיסור או לא ופשט רבי יצחק נפחא מהא דאמר רבי ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידולין על עיקרו מותר אמר ליה רבי ירמיה שבק מר תרתין דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן כו' ומייתי הך דילדה שסיככה בזקנה והאי דבצל שנטעו בכרם דמוכח דאזלינן בתר עיקר ולהכי מייתי הכא הנך תרתי ולא מייתי ההיא דר' ינאי דפליג דשבקינן חדא מקמי תרתי וא"ת והתנן המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף מאתים אסור אלמא לא אזלינן בתר עיקר אלא בתר תוספת וי"ל דשאני התם כדדרשינן בפרק כל שעה (פסחים דף כה.) כתיב המלאה וכתיב הזרע הא כיצד זרוע מעיקרו בהשרשה זרוע ובלא הוסיף אין לא הוסיף לא וא"ת מאי קמבעיא ליה הכא אי רבי יוחנן ור' יונתן לחומרא דווקא אמרי או אפי' לקולא דאי לחומרא ע"כ לחומרא דאי לקולא אמרי קשיא דר' יוחנן אדרבי יוחנן דבסמוך קאמר ר' יוחנן ליטרא בצל שתיקנו וזרעו מתעשר לפי כולו אלמא לא אזלינן בתר עיקר להקל והתם נמי בנדרים מייתי לה ופשיט מקמייתא דר' יוחנן דילדה שסיככה דלא אתו גידולין ומבטלי עיקר והדר פשיט מההיא דר' יוחנן דבצל דאתו גידולין ומבטלי עיקר ומשני דלמא לחומרא שאני וי"ל דהא דקאמר לחומרא שאני היינו דווקא התם משום דהיינו זריעתו כדקאמר בסמוך אבל היכא דלאו היינו זריעתו דלמא אזלינן בתר עיקר בין לקולא בין לחומרא והתם בנדרים פריך אר' יוחנן וארבי יונתן דהכא מהא דתניא גבי מנכש בחסיות דאם ישראל חשוד על השביעית למוצאי שביעית מותר אלמא גידולי היתר מעלין את האיסור ומשני שאני שביעית הואיל ואיסורה ע"י קרקע בטילתה ע"י קרקע ל) וצריך לחלק בדבר מאיזה טעם יחשב שביעית איסור ע"י קרקע וערלה וכלאי הכרם לא חשיבי איסור ע"י קרקע ואפי' מעשר משמע התם דחשיב איסור ע"י קרקע אי לא משום דמעשר דיגון הוא דקא גריס לה וגם חדש דשמעתין נ"ל דלא חשיב איסורו ע"י קרקע מדמדמי לה הכא לערלה וכלאי הכרם:

ליטרא

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"ז מהל' כלים הלכה ו [ופ"ו מהל' טומאת מת הל"ב]:
מט ב ג מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל' ד:
נ ד מיי' פ"ח מהלכות תמידין ומוספין הל' ג והוי ספק:
נא ה מיי' פ"י מהלכות מ"א הלכה ה [טוש"ע י"ד סימן רצד סעיף ה]:
נב ו מיי' פ"י מהלכות מעשר שני הלכה טז:
נג ז מיי' פ"ה מהלכות כלאים הלכה כד טור ש"ע י"ד סימן רצו סעיף יח:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מעשה ובלעו שני זאבים: (ב) שם בעי רבא לענין מעשר:

◆

שיטה מקובצת

א] גללים וככלי: ב] אין בר עדי: ג] שבולת שהביאה שליש. פרש"י להכי נקט שליש כו' ואע"ג דתנן ואם השרישו קודם לעומר העומר מתירן שאני הכא דעקרה קודם לעומר ועוד פרש"י או אפילו לאחר העומר ולא פי' הטעם כלל וי"ל הואיל ועתיד ליעקר לא מהני להו העומר דהא דמהניא השרשה להתיר ע"י העומר היינו דוקא דבר שאינו עתיד ליעקר אלא [הוא] גופו גדל כל צרכו באותו השרשה: ד] והוסיפה. פרש"י כל שהוא אבל הוסיפה רוב פשיטא דלא מבטל עיקר לגדולין [אבל] כל שהוא בטל וא"ת דבר שיש לו מתירין הוא ואמאי בטל וצריך לחלק בין שאר ביטולין לביטול דגדולין: ה] ילדה שסבכה בזקנה. וא"ת הא דתנן אחד הנוטע כו' חייב בערלה היכי משכחת לה אי ילדה בזקנה הא אמרי' בטילה ואין לומ' דמשכח' ילדה בילדה כגון בת שתא בבת שתי שנים וכה"ג [לא] אמרינן דבטילה דה אינו דא"כ הא דפריך בסוטה [היכי דמי] כו' אמאי לא משני כגון בת שנה שסיבכה בבת ב' שנים דחוזר משום ישנה אפילו לאחר שיעבור זמן ראשונה ומדלא משני הכי [שמעינן] דאפילו ילדה בילדה נמי בטילה ואזלינן בתר זמן ראשונה וי"ל דמשכחת לה כגון שנטעה לסייג ולקורות דאין לראשונה דין ערלה וה"נ משני התם ולפי זה מצינו באילן אחד מקצתו חייב בערלה ומקצתו פטור אם נטע כה שלצד פנים לסייג והשאר לפירות. תר"א: ו] או דלמא ספיקי מספקי להו. וא"ת לפשוט מהא דתנן המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף במאתים אסור הא לא הוסיף מאתים מותר אע"ג דהוסיף כל שהוא אלמא בטלי גידולי דאיסור לגבי עיקר דהיתר ולקולא וי"ל דשאני התם דלא אחשבינהו לגדולין כי הכא דשהלה אלמא אחשבינהו לגדולין וא"ת ולוכח מהא דתני אם הוסיף במאתים אסור אלמא לא בטלי גידולין דאיסור לגבי עיקר דהיתר להקל וי"ל דשאני התם דגלי קרא המלאה ודרשינן מינה זרוע ובא אם הוסיף מאתים אסור: ז] גללים. גלל בהמה: ח] חטין הס"ד ומה"ד בר עדי טייעא נחיתא ליה חטים בשרותיו כיזבא כעובי [טפח]: ט] אזלינן אלמא בתר עיקר אזלינן הס"ד: י] ר"י אומר:

מסורת הש"ס

א) כלים פי"ו מ"ה ע"ש שבת נח. ע"ש, ב) תענית כב., ג) [לקמן פג.], ד) ל"ל בר עדי טייעא. ל"ק, ה) נדרים נז: ע"ש סוטה מג:, ו) נדרים נז:, ז) ל"ל כיזבא טפח וכן הוא בערוך. ל"ק, ח) [יחזקאל מה], ט) ל"ל אי אם נגלו. ל"ק, י) [אולי ל"ל דף נח:], כ) [ברש"י שלפנינו בשבת נח. איתא לפיעי בקר אבל ברש"י שבת עז: פי' שיש ועי' ברש"י יומא ב. ד"ה כלי גללים כתב לפיעי בקר מפרש לה במנחות פרק רבי ישמעאל וקל"ע], ל) [ועי' בהרא"ש ובר"ן דכתבו טעם הגון לחלק].

◆

מוסף רש"י

כלי גללים. לפיעי בקר שעשה מהן כלי (שבת נח.). **גללים.** שיש (שם עז:). **כלי אדמה.** דלאו ע"י ניבול הוא ככלי נתר וכלי חרס (שם). שאין עושין ככלי חרס בכבשן, אלא מן האדמה היא פשיל כאגן רכה ותוקקין ממנה כלים (יומא ב.). **ובלעו.** כשהן שלימין **וטהרו את הבשר.** שאינו מטמא טומאת מת דנתעכל ונתבטל תוך מעיו וכגון שבכו ימי עיכול ופירשם בעלמא הוא **וטימאו את העצמות.** דלא מתעכלי (תענית כב.). **ילדה שסבכה בזקנה.** ילדה שלא עברו עליה ג' שנים וקלגה והרכיבה כנטיעה זקנה שעברו עליה ג' שנים וכה פירות שאילו לא היו בה פירות אמרינן בפרק משוח מלחמה (סוטה מג:) דילדה שסבכה בזקנה בטלה אע"פ שהוסיף מאתים אסור. אע"פ שהוסיפו אותן פירות בגידולין מאתים על מה שהיו קודם שסבכה אסור. אע"ג דגידולין של היתר מזקנה קאתו וקיימא לן ילדה שסבכה בזקנה בטלה, אפילו הכי כיון שפירות הללו כבר היו בה קודם שסבכה אין גידולין שבהן מבטלין עיקר (ר"ן נדרים נז:). **ובה פירות.** של ערלה (פי' הרא"ש שם). **בצל ששתלו בכרם.** ינאסר בהתחלה (פי' הרא"ש שם). **ונעקר הכרם.** וגדל אח"כ בהיתר אסור, אלמא גידולין כיון שמן העיקר הם יוצאין הרי הם כמוהו (ר"ן שם).

◆

רבינו גרשום

וטהרו את הבשר מלטמא באהל משום דהוי כמעוכל: (באדמה) [בשרן] דרכיך ומתעכל מהרה: דאקושי טפי. מדוציך ואינן מתעכלין: שירדו בעבים. עם הגשם: רום כיזבא חיטי. טפח גבוה על הארץ באורך שלש פרסאות: בתר עיקר אזלי' בשעה ששתלה: ילדה שסיבכה בזקנה. נטיעה ילדה של ערלה ויש בה פירות והרכיב בה בנטיעת זקנה: אפילו הוסיפו אותן פירות קצ"ע ידות לאחר שסיבכה בזקנה דהיתר אפילו הכי אזלינן בתר עיקר ואסור משום ערלה ולא בטלי במאתים בדין ערלה: בצל ששתלו בכרם. הוי כלאים: ונעקר הכרם אפי' הוסיף מאתים לאחר עקירה דגדל בהיתר הוא הואיל ועקרו היה באיסור אסור דבתר עיקר אזלינן: הא גופא קא מבעיא ליה דינהו דהוי לא שנא לקולא כגון בשבולת דאי אזלינן בתר עיקר שרייה לה עומר ולא שנא לחומרא הכא גבי ילדה ובבצל דאי אזלינן בתר עיקר אסור: היכי דמי